

نقش آفرینی بسیج سازندگی در تحقق بیانیه گام دوم انقلاب با رویکرد اقتصاد مقاومتی

محمد زهرابی^۱

حمیدرضا اله بداشتی^۲

احسان فرهی آشتیانی^۳

اولین همایش بین المللی گام دوم انقلاب؛ الگوی نظام انقلابی تمدن ساز

International Conference on the Second Step of the Revolution

چکیده

در حالی چهل سالگی بسیج را جشن می‌گیریم که بیانیه گام دوم از سوی رهبر انقلاب مدظله‌العالی منتشر شده و آینده انقلاب بنابر آن بیانیه پیش روی ماست. رویکرد جدید بسیج، تمسک به بیانیه گام دوم انقلاب و ایفای نقش پرچم‌داری با محوریت جوانان و نوجوانان است. لازم است روش‌های جدیدی با تمسک به این بیانیه اتخاذ شود. استقلال و اقتدار اقتصادی در سایه حمایت از کار و سرمایه بومی و در نهایت افزایش تولید ملی محقق می‌شود. اقتصادی می‌تواند داعیه اقتدار و بالندگی داشته باشد که تولید و مصرف داخلی حداکثری داشته باشد و کفه میزان اقتصادی به سمت صادرات سنگینی کند.

بنابر تعریف برخی اقتصاددانان از اقتصاد مقاومتی، این نوع اقتصاد معمولاً در رویارویی و تقابل با اقتصاد وابسته و مصرف‌کننده یک کشور قرار می‌گیرد که منفعل نیست و در مقابل اهداف اقتصادی سلطه، ایستادگی کرده و سعی در تغییر ساختارهای اقتصادی موجود و بومی‌سازی آن براساس جهان‌بینی و اهداف دارد. برای تداوم این نوع اقتصاد، باید هرچه بیشتر به سمت محدود کردن استفاده از منابع نفتی و رهایی از اتکای اقتصاد کشور به این منابع حرکت کرد و توجه داشت که اقتصاد مقاومتی در شرایطی معنا پیدا می‌کند که جنگی وجود داشته باشد و در برابر جنگ اقتصادی و همچنین جنگ نرم دشمن است که اقتصاد مقاومتی معنا پیدا می‌کند.

توسعه اقتصادی و اجتماعی ناموزون، شکاف و میزان بهرمندی اقتصادی مرکز-پیرامون، عوارض ناگواری بر زندگی اجتماعی، امنیت اقتصادی، مناطق محروم و دورافتاده داشته و دارد. بر همین اساس و در راستای کمک به رفع عقب‌ماندگی‌های این مناطق، ایده و طرح بسیج سازندگی به‌عنوان یکی از راهبردهای محرومیت‌زدایی در مناطق محروم از سوی مقام

۲. دانشجوی دکترای مدیریت دولتی بیرجند

۱. مدرس دانشگاه علمی کاربردی قزوین و دانشکده شهید مطهری

۳. مدرس دانشکده شهید مطهری

معظم رهبری^{مدظله‌العالی} بیان شده است که از سه جنبه کمک به توزیع عادلانه امکانات در مناطق محروم و جلب مشارکت، هدایت نیروی جوانان و خدمات داوطلبانه عمومی و در نهایت تأثیر بر توسعه زیرساخت‌های امنیت پایدار، بررسی و تحلیل می‌شود.

این مقاله با هدف تبیین و نقش بسیج سازندگی در اقتصاد مقاومتی و حمایت از تولید ملی به روش توصیفی-تحلیلی انجام شده است. توسعه و دامنه فعالیت‌های بسیج سازندگی به‌عنوان یک راهبرد ملی، می‌تواند ضمن تقویت زیرساخت‌های امنیت پایدار (در ابعاد مختلف اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، روانی، فیزیکی، ملی و محلی) امکان تحقق رسالت و مأموریت‌های حفاظت و حراست از انقلاب و پاسخگویی به خلأهای پیش روی نظام اسلامی را با مشارکت و همکاری آحاد مردم تسهیل نماید.

واژگان کلیدی

بسیج سازندگی، بیانیه گام دوم انقلاب، اقتصاد مقاومتی

مقدمه

با پایان جنگ و عدم پیروزی استکبار در زمینه‌های نظامی، تهاجمات به عرصه‌های دیگر کشیده شد. یکی از این عرصه‌ها که خصوصاً در سال‌های اخیر با تهاجمات گسترده همراه بوده است، «عرصه اقتصادی» است. تعاریف زیادی در مورد اقتصاد مقاومتی ارائه شده است که به نظر می‌رسد جامع‌ترین تعریف را مقام معظم رهبری^{مدظله‌العالی} ارائه نموده‌اند: «اقتصاد مقاومتی، اقتصادی است که برای یک ملت، حتی در شرایط فشار و تحریم، زمینه رشد و شکوفایی را فراهم می‌کند.»

با توجه به این مقدمه باید گفت که مردم، مهم‌ترین عامل در اقتصاد مقاومتی هستند که از یک سو سازنده ساختارهای اقتصادی و اجتماعی هستند و از سوی دیگر تصمیمات اقتصادی مستقیماً بر زندگی مادی و معنوی آنان اثر می‌گذارد؛ بنابراین، مقاومت اقتصادی بدون حضور و نقش مردم ممکن نیست، پس مردمی کردن اقتصاد مهم‌ترین گام در اقتصاد مقاومتی است. اقتصاد ایران در حال گذر از اقتصاد دولتی به اقتصاد مردمی، نیازمند هماهنگی جامعه با تحولات اقتصادی است. از یک سو جامعه با تحولات اقتصادی دچار تحولات اجتماعی می‌شود و از دیگر سو، موفقیت تحولات اقتصادی در گرو همگامی جامعه با تحولات و پذیرش الزامات دوران گذر و ساختار جدید است (سیدی، ۱۳۸۹).

داشتن نیروی عظیمی از جوانان، ویژگی مهم کشور اسلامی ماست. دشمن درصدد آن است تا این «فرصت» مغتتم و تاریخی را به «مسئله‌ای» برای نظام تبدیل کند. تحقق ایرانی توسعه‌یافته، گامی جدی، عملی و اساسی برای خنثی کردن این توطئه است و فرصتی برای شناسایی و بالقوه‌سازی توان انرژی نسل جوان در گشودن گره‌های جدید فراهم آورده است. حاکمیت تفکر بسیجی بر فضای کاری کشور، می‌تواند به میزان قابل توجهی از هزینه‌های بانی و تبعی اقدامات بکاهد.

ویژگی تفکر بسیجی آن است که دشوارترین کارها را در کوتاه‌ترین زمان و با کمترین هزینه به انجام رساند، چراکه تفکر بسیجی به ابتکار، خلاقیت و نوآوری می‌اندیشد و از اسیر شدن در دام تکرار، یکنواختی و تقلید از الگوهای بیگانه به دور است. تفکر بسیجی هیچ تلازم و سنخیتی با جناح‌گرایی، حزب‌بازی و کارباندی و گروهی ندارد؛ از این رو، می‌تواند در عرصه اقتصادی نیز موفق باشد (آزاد ارمکی، ۱۳۷۶).

نقش بسیج در تبدیل قدرت به اقتدار، قدرت مشروع هم از لحاظ مشروعیت استمرار حکومت حاکم آن و اعمال اراده آن‌ها بر جامعه و هم ایفای نقش به‌عنوان حلقه واسط حکومت و مردم و کاستن از سطح اصطکاک دولت در عرصه‌های تصدی‌گری با زندگی روزمره مردم، سرمایه‌ای عظیم و انکارنشدنی برای کشور فراهم آورده است. خودکفایی و استقلال اقتصادی به‌طور جدی از سالیان پیش در کشور ما آغاز شده است.

در این راستا هرگونه اقدامی باید توأم با حفظ و توسعه ارزش‌های اصیل انقلاب اسلامی باشد. با بهره‌گیری از فضای سالم و پاک در بسیج و بسیجیان در عرصه جهاد اقتصادی و اقتصاد مقاومتی، ایستادگی در مقابل تحریم‌ها ممکن می‌شود. تحول در اقتصاد به‌سوی خودکفایی، تغییر ادبیات و فرهنگ اقتصادی، تغییر روابط کارفرما و کارگران و با نیت پاک به اماکن اقتصادی وارد شدن از مهم‌ترین انگیزه‌ها و اهداف بسیجیان است. بسیجیان با همان فرهنگ و تفکری که جنگ را اداره کرده بودند، با همان تفکر با حضور در عرصه اقتصاد مقاومتی به‌منظور تحقق آرمان‌های ولی امر مسلمین قدم به صحنه نهاده‌اند. آنان که در فتح سنگرهای سیاسی هرگز انگیزه مادی نداشته و به قصد تحقق دستورات و اجرای قوانین و سنت و با تبعیت از فرامین ولایت امر در این عرصه قدم می‌گذارند (کرشی، ۱۳۸۹).

امروزه جنگ ما با دشمنان انقلاب اسلامی به‌طور جدی شروع شده است. وظیفهٔ تك تك بسیجیان، هجوم به سنگرهای اقتصادی است. امروز بسیجیان در مقابل حصر اقتصادی آمریکا که برای ملت مظلوم ما تدارك دیده است، باید با ابزار کارآفرینی و اشتغال‌زایی بایستند و با همان توفندگی و حرارت، بار دیگر رسالت خود را به انجام برسانند. بسیجیان با تولید، سازندگی و آبادانی و کارآفرینی به‌عنوان سلاح برندهٔ خود در این جنگ سرنوشت‌ساز سرافراز بیرون آیند و چه کسانی بهتر از بسیجی که گرد جبهه‌ها بر سر و رویشان نشسته است، می‌تواند فرهنگ حاکم بر کارآفرینی را متحول سازد؟

متأسفانه به‌رغم اهمیت مسائل اقتصادی همچون محرومیت‌زدایی، مصرف‌کالای داخلی، کارآفرینی، خودکفایی و... در توسعهٔ اقتصادی و اشتغال در کشور، تاکنون ساختار و مدیریت منسجم برای سیاست‌گذاری، برنامه‌ریزی، حمایت، هدایت و نظارت بر توسعه بر این مسائل در تشکیلات دولت و نیز بدنهٔ بسیج استقرار نیافته و مجموعه اقدامات انجام شده به‌صورت پراکنده در حوزه‌های مختلف پیگیری می‌شود. واقعیت آن است که از سال‌های پایانی جنگ تحمیلی، کمتر صحنه‌ای برای جوانان گشوده و فراهم شده است تا آنان به اثبات قدرت ارادهٔ خود بپردازند. بسیج می‌تواند زمینه‌ساز آغاز دور جدیدی از باور، اعتماد و اتکاء به نیروی جوان و بی‌توقع در عرصهٔ اقتصاد مقاومتی باشد (زارعی، ۱۳۹۱).

بنابر تعریف برخی اقتصاددانان از اقتصاد مقاومتی، این نوع اقتصاد معمولاً در رویارویی و تقابل با اقتصاد وابسته و مصرف‌کنندهٔ يك کشور قرار می‌گیرد که منفعل نیست و در مقابل اهداف اقتصادی سلطه، ایستادگی کرده و سعی در تغییر ساختارهای اقتصادی موجود و بومی‌سازی آن براساس جهان‌بینی و اهداف دارد. برای تداوم این نوع اقتصاد، باید هرچه بیشتر به سمت محدود کردن استفاده از منابع نفتی و رهایی از اتکای اقتصاد کشور به این منابع حرکت کرد و توجه داشت که اقتصاد مقاومتی در شرایطی معنا پیدا می‌کند که جنگی وجود داشته باشد و در برابر جنگ اقتصادی و همچنین جنگ نرم دشمن است که اقتصاد مقاومتی معنا پیدا می‌کند.

اقتصاد مقاومتی کدام است؟

هرچند در نگاه نخست، واژه اقتصاد مقاومتی، واژه‌ای بدیع و اقدامی بی‌سابقه محسوب می‌شود؛ ولی با بازخوانی تاریخ انقلاب اسلامی و آموزه‌های دینی درمی‌یابیم این مفهوم، واژه‌ای نام‌آشنا در فرهنگ دینی و انقلابی ماست. اندکی بعد از پیروزی انقلاب اسلامی، در تاریخ ۲۶/۳/۱۳۵۸ امام خمینی، معمار کبیر انقلاب اسلامی برای جبران محرومیت‌هایی که در اثر ظلم ستم‌شاهی بر ملت ایران رفته است، در فرمانی همگانی، همه اقشار مردم را به حضور در صحنه نهضت دیگری به نام «جهاد سازندگی» فراخواند و از همه مردم خواست هرکس به سهم خود در این نهضت و جهاد اقتصادی حضوری فعال داشته باشد. اکنون بعد از ۳۲ سال از آن تاریخ و با دستیابی به هدف معمار کبیر انقلاب اسلامی و رفع محرومیت نسبی از اقشار جامعه و دستیابی نظام اسلامی به پیشرفت‌های مهم اقتصادی در زمینه‌های گوناگون، رهبر معظم انقلاب^{مدظله‌العالی}، مردم و مسئولان نظام را به جهاد اقتصادی و اقتصاد مقاومتی دیگری فراخوانده است.

اقتصاد مقاومتی عبارت است از: کوشش و تلاش بسیار همراه با بذل جان، مال و توان و بهره‌گیری از روش‌ها و ابزارهای مناسب با صرف کمترین هزینه و بیشترین بازدهی در تولید، توزیع و مصرف با هدف افزودن به توانایی نیروهای خودی و کاستن یا خنثی کردن توانایی‌ها و توطئه‌های دشمن که نتیجه آن دستیابی به اهداف و مقاصد امنیت ملی است.

چگونگی ورود بسیج سازندگی در بحث اقتصاد مقاومتی

سازمان بسیج سازندگی با توجه به فرمایش مقام معظم رهبری^{مدظله‌العالی} مبنی بر «داشتن یک اقتصاد مقاومتی به بخشی از طرح‌هایی که منجر به خودکفایی خانواده‌ها شود» را در دستور کار قرار داد و از مجموعه اقداماتی که با همکاری سازمان‌ها و اقشار در خصوص الگوسازی طرح‌های اقتصاد مقاومتی انجام داد، می‌توان به ترویج و فرهنگ‌سازی فعالیت بومی در بین روستاییان، تأمین سرمایه اولیه جهت ورود به طرح‌های مذکور، تأمین نهادهای لازم مورد نیاز روستاییان، تلاش در جهت کمک به خرید محصولات تولیدی یا راه‌اندازی سامانه جمع‌آوری محصولات، ترویج مصرف محصولات سالم و تلاش در جهت تغییر تفکر مردم نیز اشاره نمود.

قانون اختیارات سازمان بسیج سازندگی

در راستای اجرای اصل ۱۴۷ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، سازمان بسیج سازندگی و رده‌های تابعه، مجری طرح‌های عمومی و دولتی محسوب می‌شوند و مجاز به تبادل توافقنامه یا انعقاد قرارداد با دستگاه‌های دولتی هستند. دستگاه‌های اجرایی مجازند در پروژه‌های واگذاری نسبت به تفویض اختیار لازم به بسیج سازندگی اقدام و تلاش در جهت محرومیت‌زدایی، عمران و آبادی روستا و مناطق محروم، غنی‌سازی اوقات فراغت جوانان، کمک به دولت در توسعه سازندگی معنوی و مادی کشور، به‌ویژه در طرح‌های عام‌المنفعه، افزایش توان فنی و تجربی جوانان داوطلب و بسیجیان و ایجاد فضای مناسب برای تمرین در فعالیت‌های گروهی و کمک به رفع مشکل اشتغال جوانان اعم از دائم و موقت اقدام نمایند. کلیه وزارتخانه‌ها، مؤسسات و نهادهای دولتی و عمومی شرکت‌ها و مؤسساتی که شمول قانون بر آن‌ها مستلزم ذکر یا تصریح نام است، به‌ویژه وزارتخانه‌های جهاد کشاورزی، بهداشت، درمان و آموزش پزشکی، راه و ترابری، تعاون، نیرو، کار و امور اجتماعی، آموزش و پرورش، رفاه و تأمین اجتماعی، سازمان حفاظت محیط زیست، دفتر مناطق محروم ریاست جمهوری، جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی، کمیته امداد امام خمینی، شهرداری‌ها و دهیاری‌ها مجازند متناسب با میزان آمادگی بسیج سازندگی، بخشی از فعالیت‌ها، طرح‌ها و پروژه‌های تملک‌دارایی زودبازده، کم‌هزینه، عام‌المنفعه، امدادی، فرهنگی و مردمیاری خود را با استفاده از نیروی داوطلب بسیجی و مردمی، جوانان و متخصصین سازمان یافته توسط سازمان بسیج سازندگی اجرا نمایند (شکل ۱).

موارد تأثیرگذار در اقتصاد مقاومتی از دیدگاه بسیج

۱. بهینه‌سازی صنعت کشاورزی و استفاده از ظرفیت‌های بلا استفاده (شیلات، دام، طیور، ماکیان، گلخانه)؛
۲. شناسایی اختراعات و نخبگان و حمایت از آن‌ها؛
۳. تعامل با اصناف کشور جهت رونق بازار؛
۴. فرهنگ‌سازی صحیح؛
۵. گنجاندن محصولات اقتصاد مقاومتی در وعده غذایی مراکز تجمعی (نظامی، آموزشی و...)

۶. حمایت از فعالیت‌های دانش‌بنیان؛

۷. کمک به تحقق فرمایشات مقام معظم رهبری^{مدظله‌العالی} در راستای سیاست‌های اقتصاد

مقاومتی؛

۸. هدایت اراده‌های مردمی، به‌ویژه جوانان بسیجی، به سمت فعالیت‌های مولد؛

۹. ایجاد تحرک اقتصادی در لایه‌های مختلف جامعه به منظور تحقق استقلال اقتصادی؛

۱۰. تحریم و تهدید ناپذیری طرح‌های اقتصاد مقاومتی و مقابله با شوک‌های اقتصادی؛

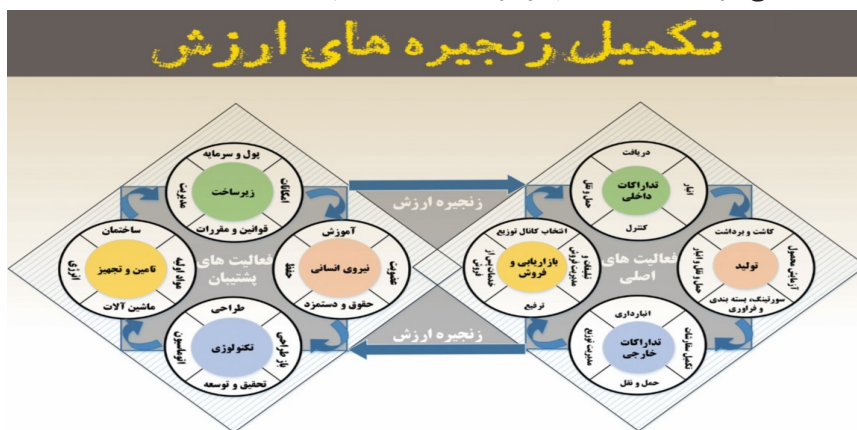
۱۱. کمک به خوداتکایی و بی‌نیازی از واردات محصولات استراتژیک؛

۱۲. اتکا به روحیه جهادی در اجرای طرح‌های اقتصاد مقاومتی و امنیت غذایی؛

۱۳. استفاده از سرمایه‌های خرد و کوچک و بهره‌گیری از ظرفیت‌های مغفول (پناهگاه‌ها

و سوله‌ها و غیره).

۱۴. علمی کردن کشاورزی و جلوگیری از هدررفت آب؛

شکل ۱: اصول و سیاست‌های بسیج‌سازندگی در اجرای اقتصاد مقاومتی

راهکارهای مردمی کردن اقتصاد مقاومتی

۱. رواج اخلاق‌گرایی در جامعه؛

۲. رابطه صمیمانه میان مردم و مسئولان؛

۳. افزایش اعتماد به مسئولان؛

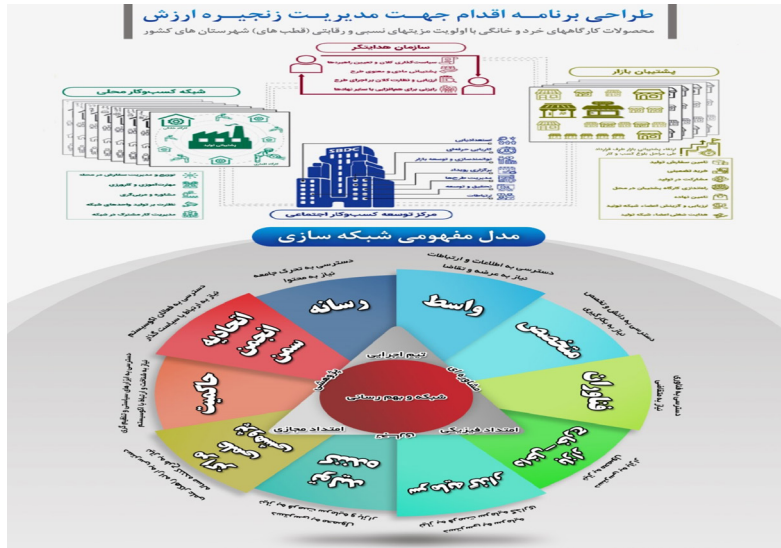
۴. اصلاح فرهنگی؛

۵. ایجاد فرهنگ کار و تلاش؛

۶. آگاه نمودن مردم از واقعیات اقتصادی و سیاسی در حد لازم؛

۷. تقویت بخش خصوصی.

حمایت از تولید ملی

تأکید مقام معظم رهبری^{مدظله العالی} در ابتدای سال بر ضرورت تداوم «تولید ملی، حمایت از کار و سرمایه ایرانی» مبین سه وظیفه برای دولت، دست اندرکاران تولید و مردم می باشد، سه حلقه ای که نحوه تعامل آن‌ها بر روی هم تأثیر مستقیم دارد و نتیجه نهایی آن، به این تعامل وابسته است. هرچقدر مردم را تشویق به خرید کالای داخلی کنیم؛ ولی کیفیت تولید کالای داخلی پایین باشد، عملاً رغبتی از سمت مردم به خرید کالای تولید داخلی نخواهد بود. اگر تولیدکننده هم برای تولید کالای باکیفیت همت کند؛ ولی دولت و سیستم بانکی کشور، خدمات پولی و مالی ارائه ندهند و یا قوانین اقتصادی، فضای کسب و کار را سخت کند و یا مردم نسبت به کالای داخلی بی رغبت باشند، باز هم نتیجه منفی خواهد بود؛ بنابراین، باید تمامی ارتباطات این سه حلقه با هم اصلاح شده و در راستای افزایش تولید ملی بهبود پیدا کند.

توجه به نخبگان و استفاده از فناوری نوین

نخبه به فرد برجسته و کارآمدی اطلاق می‌شود که اثرگذاری وی در تولید علم، هنر و فناوری کشور محسوس باشد و هوش، خلاقیت، کارآفرینی و نبوغ فکری وی در راستای تولید دانش و نوآوری، موجب سرعت بخشیدن به رشد و توسعه علمی و متوازن کشور گردد. زمانی که فناوری‌های نوین مشمول تحریم می‌شوند و کشورهای دشمن اجازه نمی‌دهند این فناوری‌ها به ایران برسند، اگر از نخبگان حمایت شود، می‌توان این فناوری‌ها را تبدیل به فعالیت تجاری کرد. میدان‌دادن به نخبگان در عرصه صنعت، تجارت و کشاورزی از ویژگی‌های اقتصاد مقاومتی است و نیز باید شرایط به گونه‌ای باشد که نخبگان بدون مانع، کارهای خود را پیش برند. آنچه جای نگرانی است، تحریم خارجی نیست، بلکه نگرانی درخصوص موانع تولید و تجارت در داخل کشور است که گاهی شدیدتر از تحریم‌ها عمل می‌کند.

اقتصاد مقاومتی، تحقق جهاد اقتصادی

سال گذشته که برحسب منویات مقام معظم رهبری^{مدظله‌العالی} به نام «جهاد اقتصادی» نام‌گذاری شد، آغاز حرکتی بود در راهی که به از بین بردن موانع و معضلات اقتصادی کشور می‌انجامد؛ به همین دلیل امسال که به نام «تولید ملی و حمایت از کار و سرمایه ایرانی» نام‌گذاری شده، یکی از اهداف مهم آن ایجاد «اقتصاد مقاومتی» است. جهاد اقتصادی به معنای شروع حرکتی مؤثر برای ساختن بنیان آینده‌ای است که امروز برای هر ایرانی یک آغاز است، شروع زندگی در شرایطی بهتر و ایده‌آل. اقتصاد مقاومتی نتیجه و ثمره اقتصادی است که با تکیه بر حرکت‌های جهادی و فداکارانه در برابر احتکار و انحصار قد علم می‌کند و با تورم و گرانی مقابله می‌کند تا مردم به آسایش نسبی در زندگی برسند.

مهم‌ترین اهداف تحقق اقتصاد مقاومتی

الف) مهار سوداگری و فساد، گام اول تحقق اقتصاد پایدار

منظور از سوداگری، فعالیت‌های غیرمولدی است که از تلاطم و نوسان بازار سوءاستفاده نموده و بهره‌هایی را نصیب برخی افراد می‌کند. در اقتصاد مبتنی بر دلالتی و سوداگری، بخش مولد بیشترین آسیب را دیده و سازوکار اقتصاد به سمت حباب‌های قیمتی و نوسان‌های شدید

سوق می‌یابد. چنین اقتصادی در مواجهه با فشار خارجی، کمترین پایداری و مقاومت را داشته و به سرعت متلاشی می‌شود. برخی سیاست‌های اجرایی مناسب ذیل این اصل عبارتند از سیاست‌های کنترل زمین و مسکن، مبارزه با قاچاق و واردات غیرقانونی، ساماندهی فضای اطلاعاتی به منظور دسترسی یکسان آحاد جامعه به اطلاعات اقتصادی و...

ب) مردمی‌سازی اقتصاد، ارتقاء مقاومت اقتصادی در برابر تحریم‌ها

برای این کار در گام اول باید توانمندسازی آحاد مردم در دستور کار قرار گیرد تا زمینه برای حضور مؤثر همه افراد در فعالیت‌های مولد اقتصادی فراهم شود. وحدت و همکاری میان فعالان می‌تواند به اشکال گوناگون شبکه‌سازی، خوشه‌سازی، زنجیره تأمین و... در دستور کار قرار گیرد؛ بنابراین، با محوریت نظم‌های جمعی میان فعالیت‌ها، آرمان‌های مردمی‌سازی اقتصادی محقق شده و سطح پایداری و مقاومت اقتصادی در برابر تحریم‌ها و فشارها ارتقا می‌یابد.

ج) خلاصی از وابستگی به درآمد نفت، مصداق خوداتکایی

سازوکارهای حوزه اقتصادی باید به گونه‌ای مورد بازبینی قرار گیرند که تمامی مواردی که وابستگی کشور را به دنبال دارد، شناسایی نموده و درخصوص آن تصمیم‌گیری نمایند. در موارد کم‌اهمیت‌تر می‌توان این حوزه‌ها را متنوع و متکثر نمود تا میزان وابستگی کشور کاهش یابد. در موارد خاصی نیز ممکن است جایگزین‌سازی کامل مدنظر قرار گیرد. برخی از سیاست‌هایی که در این خصوص مطرح می‌شوند، عبارتند از جایگزینی درآمدهای جاری به جای نفت، مانند مالیات و درآمدهای ترانزیتی و... و نیز گسترش شرکای تجاری از یک شریک عمده به چندین شریک کوچک‌تر...

اولویت‌بندی شرکای تجاری ایران

کشورهای منطقه و نیز کشورهایی با همسویی ایدئولوژیک باید بر دیگران ترجیح داده شوند. از سوی کشورهایی با همبستگی بیشتر، تمایل کمتری به ورود در توافقات طرفینی علیه

یکدیگر دارند و از سوی دیگر منطقه به سبب مواجهه با تهدیدات و فرصت‌های مشترک، امنیتشان به هم گره خورده است. در واقع بلوکی از کشورهای همسایه و مجاور به لحاظ جغرافیایی با حجم اقتصاد و جمعیت بزرگ‌تر، پایداری بیشتر خواهد داشت.

اگر کشور در زمینه‌های صنایع و رشته‌های فعالیت‌های اولویت‌دار، مثل غذا و دارو پیشرفت کند، به صادرکننده عمده تبدیل شده و می‌تواند به پیشرفت‌های فنی و صنعتی بسیاری در این زمینه‌ها نایل شود؛ بنابراین، بقای کشور تضمین شده و امکان تحریم و فشار به کشور کاهش می‌یابد. حوزه انرژی و صنایع نظامی نیز دو زمینه مهم دیگری هستند که باید مورد توجه ویژه قرار بگیرند. اولویت بعدی هم صنایع فرهنگی است. در این حوزه نیز به سبب رویکرد فرهنگی و گفتمان‌ساز انقلاب اسلامی، می‌توان با تحرك و پویایی مناسب مبانی فرهنگی و تربیتی والای اسلامی را به جهان صادر نمود و مبنای فکری نظام سلطه را مورد چالش جدی قرار داد.

فرهنگ‌سازی اولویت تولید بر واردات و خرید کالای داخلی

علاوه بر ترویج و تبلیغ مفاهیم عام حوزه فرهنگ مقاومت، همچون جهاد و مبارزه، در حوزه اقتصادی نیز باید مفاهیم فرهنگی مناسبی بسط و توسعه یابد. ترجیح تولید بر واردات و خرید کالای داخلی مسئله مهمی است که در بسیاری موارد با موانع فرهنگی روبه‌رو است. نفی تکاثر در عین تبلیغ کار و تولید ثروت، نفی اسراف در عین ترویج مصرف میانه و... نیز باید محور توجه قرار گیرند. باید به لحاظ فرهنگی چنان مسئله مطرح شود که جهاد اقتصادی همانند جهاد نظامی مدنظر قرار گرفته و فعالیت مفید اقتصادی، حکم مجاهدت در راه خدا را داشته باشد. این‌ها گوشه‌ای از اهداف اقتصاد مقاومتی است که تنها با امتداد راه جهاد اقتصادی میسر خواهد شد؛ ایجاد شرایطی نسبتاً پایدار، اقتصادی ایمن و مقاوم و خودکفایی که آرزوی هر ملتی است.

نتیجه‌گیری

مردمی کردن اقتصاد از ضروریات اقتصاد مقاومتی است و بدون آن، گذر از تنگناهای تحریم‌ها و تهدیدها ممکن نیست. بنیان فلسفی و فکری سیاست‌های اقتصادی که در دو دهه اخیر در کشور اجرا شده نیز نقش مهمی در شکل‌دهی روحیات مردم داشته است، به‌نحوی که سیاست‌های اقتصاد سرمایه‌داری به‌دلیل بنیان ضد اجتماعی و سودمحور بودن آن، تا حدودی باعث تخریب روحیه جمعی و کم‌رنگ شدن نقش مردم در اقتصاد شده است که باید با رجوع به اقتصاد اسلامی و طراحی الگوی جدیدی برای پیشرفت مبتنی بر تعالیم اسلامی، روحیه جمع‌گرایی، ایثار و مقاومت را دوباره احیا نمود.

در مجموع می‌توان گفت نقش مسئولان جامعه، رفتارها و عملکرد آنان در افزایش حضور و اعتماد مردم بسیار مؤثر است. در راستای مردمی کردن اقتصاد مقاومتی، سازمان بسیج سازندگی سیاست‌ها و برنامه‌هایی دارد که کوتاه‌مدت و زودبازده بوده و با اولویت در روستاها و مناطق محروم مرزی اجرا می‌شود.

۱. طرح‌های سازمان بسیج سازندگی مبتنی بر ظرفیت‌های داخلی و محلی است؛
۲. به تأمین امنیت غذایی کمک بزرگی خواهد نمود؛
۳. در نتیجه اجرایی شدن طرح‌های بسیج در حوزه اقتصاد، از افزایش بی‌رویه واردات جلوگیری خواهد شد؛
۴. موجب امنیت غذایی می‌شود؛
۵. موجب خودکفایی روستا از نیاز به محصولات ابتدایی می‌شود؛
۶. سرانه تولید روستاییان افزایش می‌یابد؛
۷. زمینه‌های اشتغال دائم جوانان و کارجویان ایجاد می‌شود.

با توجه به بررسی همه عوامل مؤثر و زیرسیستم در اقتصاد مقاومتی، باید گفت که تحریم‌ها نمی‌توانند خلل مهمی برای کشوری با قدرت جمهوری اسلامی ایران و با این مرزهای گسترده و منابع خدادادی ایجاد کنند. کشوری که به خدای متعال اتکا دارد و ملتی استوار و هوشمند است، حتماً پیروز این میدان خواهد بود. نظام اسلامی قادر است با برنامه‌ریزی، تلاش، تدوین استراتژی‌ها و اقدامات لازم با محوریت اقتصاد مقاومتی، بخش عمده‌ای از تهدیدهای امروزه را نیز به فرصت تبدیل کند.

پیشنهادات

۱. افزایش بهره‌وری در تولید، کاهش قیمت تمام شده تولیدات؛
۲. فعالسازی سیستم‌های حمایتی پولی و مالی و بیمه‌ای بخش تولید برای تحرك در اقتصاد داخلی و نیز حمایت از صادرات کالاهای غیرنفتی؛
۳. قطب‌سازی محصولات تولیدی در مناطق و استان‌ها و تعیین ظرفیت‌های تولیدی؛
۴. خوشه‌سازی درختی یا شبکه‌سازی فعالیت‌ها و طرح‌های اقتصاد مقاومتی؛
۵. برندسازی محصولات تولیدی و بازاریابی فراگیر؛
۶. رعایت استانداردهای بهداشتی و داشتن مجوزهای لازم؛
۷. افزایش واردات دانش فنی، خطوط تولید و ماشین‌آلات در ازای کاهش واردات کالاهای مصرفی با توجه به اهمیت این نوع معاملات در عصر اطلاعات، هم‌زمان با تولید علم و تولید دانش فنی و حمایت از شرکت‌های دانش‌بنیان؛
۸. شکل‌گیری روحیه جهاد اقتصادی، تولید ملی و حمایت ایرانی؛
۹. الزام یگان‌های نیروهای مسلح به خرید محصولات مورد نیاز از مراکز اقتصاد مقاومتی؛
۱۰. پیگیری و اجرای مصوبات مجمع ارتقاء بسیج؛
۱۱. اخذ ردیف اعتباری ارزان‌قیمت برای توسعه طرح‌های اقتصاد مقاومتی.

منابع

- ابن ابی الحدید (۱۳۸۷ ق). شرح نهج البلاغه. بیروت: دار احیاء التراث العربی.
- ابن هشام، عبدالملک (۱۳۶۰). سیره النبویه. ترجمه رفیع الدین اسحاق بن محمد همدانی. تهران: خوارزمی.
- بلانچارد، کنت، جان پی کارلوس، آلن رندولف (۱۳۷۹). سه کلید توان افزایی. ترجمه مهندس فضل الله امینی. تهران: افرا.
- ابراهیمی، عباس (۱۳۹۱). «اقتصاد مقاومتی در سایه تورمزدایی و حفظ سرمایه ایرانی تحقق می‌یابد». پایگاه اطلاع‌رسانی اقتصاد مقاومتی، به آدرس: www.ehavadar.ir
- آزاد ارمکی، تقی (۱۳۷۶). «تأملی جامعه‌شناختی در بررسی ویژگی‌های فرهنگ بسیجی». فصلنامه علمی-پژوهشی بسیج. ش ۱۵.
- آهنی‌ها، اصغر (۱۳۹۱). موانع اشتغال‌زایی در کشور. قسمت چهارم، وبلاگ شخصی اصغر آهنی‌ها به آدرس: asahaniha.blogfa.com
- بیگی، روح‌الله، نایب‌رئیس اول کمیسیون اقتصادی مجلس (۱۳۹۱). «تمام ضعف‌ها را به حساب تحریم نگذاریم». سایت تابناک، کد خبر: ۲۶۷۸۰۶، به آدرس: www.tabnak.ir
- تک تحریم و بانک اقتصاد مقاومتی (۱۳۹۱). سایت آفتاب به آدرس: www.aftabir.com
- حسنی آهنگر، محمدرضا و حمید بزمشایی (۱۳۸۰). «به کارگیری راهبرد فوق فناوری نرم». فصلنامه مطالعات بسیج. سال دوازدهم، ش ۴۲.
- حسین‌زاده، محمد (۱۳۹۱). «الزامات سال تولید ملی». سایت الف، کد مطلب: ۱۴۷۹۸، به آدرس: www.alef.ir
- خبرگذاری تقریب (۱۳۹۱). «نقش مدیریت مصرف در اقتصاد مقاومتی». کد مطلب: ۱۰۵۴۰۶، به آدرس: www.taghribnews.com
- خزایی، علی‌اکبر (۱۳۸۷). «تهدید نرم، خاستگاه‌ها، کارکردها و راه‌های مقابله، با تأکید بر نقش بسیج». ماهنامه خلیج فارس و امنیت. ش ۹۳ - ۹۲.
- خمینی، روح‌الله (۱۳۸۰). صحیفه نور. ج ۱۹.
- روزنامه ملت (۱۳۹۱). «مقاومت اقتصادی از رهگذر اقتصاد مقاومتی». به آدرس: www.mellatonline.net
- زیدی، باقر (۱۳۹۱). «نقش مردم در اقتصاد مقاومتی». روزنامه رسالت، ش ۷۶۱۳، به آدرس: www.magiran.com

- عزیزیان، رضا (۱۳۹۱). «تثبیت نرخ ارز، از ملزومات اقتصاد مقاومتی». روزنامه فرهیختگان، به آدرس: www.farheekhtegan.ir
- عسگری، علی (۱۳۹۱). «۱۸ راهکار در اقتصاد مقاومتی». جام جم، ش خبر: ۱۰۰۸۲۳۴۲۵۹۱۳، به آدرس: www.ghatre.com
- فولادگر، حمیدرضا (۱۳۹۱). «تبلور اقتصاد مقاومتی در دل تحقق اصل ۴۴ نهفته است». خبرگزاری خانه ملت، به آدرس: www.icana.ir
- لواسانی، سیده زینب (۱۳۹۱). «اقتصاد مقاومتی در امتداد جهاد اقتصادی». اقتصاد نیان، به آدرس: www.tebyan.net
- منصوریان (۱۳۸۸). «بررسی و مطالعه اصلاح ساختار تشکیلات دولتی و موانع خصوصی سازی». سایت مازندران.
- مصباحی مقدم، غلامرضا، رئیس کمیسیون برنامه و بودجه مجلس (۱۳۹۱). «محورهای اساسی اقتصاد مقاومتی». خبرگزاری فارس، ش ۱۳۹۱۰۵۰۹۰۰۰۴۳۰، به آدرس: www.farsnews.com
- نریمانی، میثم. «۵ اصل اقتصاد مقاومتی». پایگاه خبری و تحلیلی ندا آنلاین، به آدرس: www.nedaonlin.ir
- یارمحمدیان، ناصر (۱۳۹۰). «آیا تحریم‌های اقتصادی علیه ایران تأثیرگذارند؟». روزنامه دنیای اقتصاد. ش ۲۷۵۸، به آدرس: www.donya-e-eqtasad.com

